

УДК 37.013.77:373.5

Шостак Уляна Вікторівна, асистент кафедри сучасних європейських мов
Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного
торговельно-економічного університету

e-mail: ulyana.shostak@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СІМ'ЄЮ ТА ШКОЛОЮ

Анотація

У статті представлена авторська психолого-педагогічна технологія ефективної взаємодії сім'ї та школи, яка включає в себе наступні блоки: інформативний, аналітичний, інструментальний та результативний. В основу вказаної технології покладені системний і діяльнісний підходи. Найважливішими умовами її реалізації є: доцільна організація навчально-виховного процесу та сімейного виховання; раціональне, скоординоване і науково обґрунтоване управління процесом розвитку дитини, що дозволяє досягти максимально високих результатів її самореалізації.

Детально проаналізовано аналітичний блок технології, який включає психодіагностичне обстеження дітей, вчителів та батьків. Психодіагностичне обстеження дітей пропонується здійснювати на початку і наприкінці навчального року задля аналізу динаміки розвитку дитини. Визначені особливості структурної побудови, проведення діагностичного аналізу, методичного наповнення аналітичного блоку для виконання наступних завдань: визначення особливостей внутрішньої сімейної емоційної атмосфери, типу сім'ї, стилю виховання, характеру спілкування між дітьми і батьками, а також особистісних особливостей батьків; діагностика когнітивної, емоційно-вольової та особистісної сфери учнів, їх комунікативних навичок, визначення здібностей; визначення індивідуальних особливостей кожного педагога, оцінка професійної діяльності вчителів і сумісності з учнями та батьками.

Ключові слова: *психолого-педагогічна технологія, психодіагностичне дослідження, сім'я, школа, взаємодія сім'ї та школи.*

Шостак Ульяна Викторовна, ассистент кафедры современных европейских языков Винницкого торгово-экономического института Киевского национального торгово-экономического университета

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОДИАГНОСТИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУ СЕМЬЕЙ И ШКОЛОЙ

Аннотация

В статье представлена авторская психолого-педагогическая технология эффективного взаимодействия семьи и школы, которая включает в себя следующие блоки: информативный, аналитической, инструментальный и результативный. Указанная технология основана на принципах системного и деятельностного подходов. Важнейшими условиями реализации являются: целесообразная организация учебно-воспитательного процесса и семейного воспитания; рациональное, скоординированное и научно обоснованное управление процессом развития ребенка, что позволяет достичь максимально высоких результатов его самореализации.

Детально проанализирован аналитический блок технологии, включающий психодиагностическое обследование детей, учителей и родителей. Психодиагностическое обследование детей предлагается осуществлять в начале и в конце учебного года для анализа динамики развития ребенка. Определены особенности структурного построения, проведение диагностического анализа, методического наполнения аналитического блока для выполнения следующих задач: определение особенностей внутренне семейной эмоциональной атмосферы, типа семьи, стиля воспитания, характера общения между детьми и родителями, а также личностных особенностей родителей; диагностика когнитивной, эмоционально-волевой и личностной сферы учащихся, их коммуникативных навыков, определения способностей; определение индивидуальных особенностей каждого педагога, оценка профессиональной деятельности учителей и совместимости с учениками и родителями.

Ключевые слова: психолого-педагогическая технология, психодиагностическое исследование, семья, школа, взаимодействие семьи и школы.

Juliana Viktorivna Shostak, assistant department of modern european languages Vinnytsa institute of trade and economics Kyiv national university of trade and economics

FEATURES OF PSYCHODIAGNOSTIC RESEARCH INTERACTION BETWEEN FAMILY AND SCHOOL

Summary

The article presents the author psycho-pedagogical technology of effective interaction of family and school, which includes the following blocks: informative, analytical, instrumental and productive. The base of this technology is two principles: the system principle and the principle of active approach. Essential conditions for implementation are: appropriate organization of the educational process and family education; rational, coordinated and evidence-based management of child development. This all allows achieving the highest possible results in technology implementation.

Author made a detailed consideration of the analytical part of technology which includes psychodiagnostic examination of children, teachers and parents. It is expected that psychodiagnostic examination of children is undertaken at the beginning and at the end of the school year. This will afford to see the dynamics of children development. The author also specifies the structure of the analytical block of the technology, shows how to make diagnostics, and explains the elements of analytical block. This structure and elements assist in performing some tasks: detecting the internal emotional atmosphere in family, and the family type, parenting style, specifying the character of communication between children and parents, as well as personal characteristics of the parents; making diagnosis of cognitive, emotional and personal sphere of the pupils, their communication skills, identifying their strong skills; exploring the individual characteristics of each teacher, and doing the

assessment of professional activity of teachers and exploring compatibility students and parents.

Keywords: *psycho-pedagogical technology, psychodiagnostic assessment, family, school, interaction of the family and the school.*

Постановка проблеми. Проблема ефективності взаємодії сім'ї та школи обумовлена як завданнями наукового пошуку так і необхідністю здійснення збалансованого впливу на дитину. Лише об'єднавши свої зусилля, сім'я і школа можуть забезпечити результативність формування в освітньому середовищі всебічно розвиненої особистості. Це має особливе значення в період навчання у початковій школі, під час адаптації дитини до нової соціальної ролі учня.

Тривале і багатовекторне дослідження проблеми взаємодії сім'ї і школи в межах психології та педагогіки здавалося б мало призвести до її остаточного розв'язання, дати відповідь на багато питань, що висуваються освітньою практикою, проте, цього не відбулося. Як і раніше існують протиріччя між умовами, що пред'являють підвищені вимоги до розвитку дитини, і неефективністю методів психолого-педагогічного впливу; між необхідністю створення системи взаємодії сім'ї та школи і недостатньою визначеністю психологічних чинників, які б забезпечили ефективність такої взаємодії.

Зважаючи на вище зазначене, важливим постає питання розробки та експериментального доведення ефективності впровадження у освітню практику комплексної психолого-педагогічної технології взаємодії сім'ї та школи з метою розвитку особистості дитини.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблема взаємодії сім'ї і школи завжди була в центрі уваги педагогів і психологів. Вона широко обговорювалася в літературі початку 80-х років XIX сторіччя (К.Ушинський, П. Вирениус, П. Каптерев, С.Золотарьов), протягом усього XX сторіччя (Л. Виготський, П. Блонський, А.Макаренко, В. Сухомлинський) і продовжує залишатися актуальною й донині (О.Соколова, В.Столін, О. Варга, Т. Гаврилова, А. Захаров, Т. Кравченко, О. Хромова та інші). Результати проведених досліджень

показали, що узгодженість формувальних впливів на дитину з боку сім'ї і школи є вкрай необхідними, зокрема, сім'я повинна сформувати основи моральної самосвідомості, а школа – створити умови для реалізації особистісного потенціалу дитини. При цьому взаємодія сім'ї і школи має ґрунтуватися на єдності цілей, спільності поглядів і мати комплексний характер.

Саме тому, **метою статті** є аналіз психолого-педагогічної технології взаємодії між сім'єю та школою, зокрема особливостей психодіагностичного обстеження дітей, вчителів та батьків.

Виклад основного матеріалу. На основі узагальнення різних теоретичних підходів, а також власного досвіду практичної та експериментальної роботи, нами була запропонована психолого-педагогічна технологія ефективної взаємодії сім'ї та школи.

Науковим базисом даної технології є: психологія розвивального навчання і концепція управління розумовою діяльністю учнів (С. Рубинштейн, П. Гальперін); педагогічні концепції активізації навчально - пізнавальної діяльності, пізнавальної самостійності та співробітництва (Г. Щукіна, Т. Шамова, П. Підкасітий, І. Лернер); концепція оптимізації та інтенсифікації спілкування (Ю. Бабанско, А. Беляєва, П. Ерднієв, М. Кузнецова).

В основу вказаної технології покладені системний і діяльнісний підходи. Найважливішими умовами її реалізації є: доцільна організація навчально-виховного процесу та сімейного виховання; раціональне, скоординоване і науково обґрунтоване управління процесом розвитку дитини, що дозволяє досягти максимально високих результатів її самореалізації.

Технологія включає такі напрямки психолого-педагогічної діяльності: робота з дітьми, робота з батьками (психолого-педагогічний всеобуч) і робота із педагогами. Основними структурними блоками психолого-педагогічної технології є: інформативний, аналітичний, інструментальний та результативний. У кожному окремому напрямі роботи реалізуються свої специфічні функції.

Ефективність взаємодії сім'ї та школи в умовах розробленої та апробованої нами психолого - педагогічної технології забезпечується перш за все створенням

оптимальних умов для продуктивної адаптації дитини в освітньому просторі, розвитку її особистісних і інтелектуальних здібностей, реабілітації та корекції наявних порушень, оптимізації навчально-виховного процесу. Для забезпечення доцільної та оптимальної корекційної роботи з дітьми, батьками та педагогами, що реалізується через задачі інструментального та результативного блоків, важливим є розуміння актуального рівня розвитку компонентів, що забезпечують ефективну взаємодію сім'ї та школи і як результат особистісне зростання дитини. Саме тому, в подальшому ми детально зупинимося на аналізі змістового наповнення аналітичного блоку технології.

Аналітичний блок технології включає в себе діагностичну роботу і аналіз отриманих результатів, формування і розвиток психічних функцій, навичок міжособистісної комунікації та інших особливостей сім'ї та школи, що забезпечують їх взаємодію. В межах зазначеного блоку планується робота з дітьми, вчителями та батьками.

Завдання аналітичного блоку:

1. вивчення особливостей внутрішньо сімейної емоційної атмосфери, типу сім'ї, стилю виховання, характеру спілкування між дітьми і батьками, а також особистісних особливостей батьків;
2. діагностика когнітивної, емоційно-вольової та особистісної сфери учнів, їх комунікативних навичок, визначення здібностей;
3. визначення індивідуальних особливостей кожного педагога, оцінка професійної діяльності вчителів і сумісності з учнями та батьками.

Психодіагностичне обстеження дітей здійснюється на початку і наприкінці навчального року задля аналізу динаміки розвитку дитини. Результати діагностики обов'язково обговорюються з педагогами (на засіданнях педагогічних консиліумів) і батьками в процесі індивідуального консультування (оголошувати результати обстеження дітей у присутності широкої аудиторії неприпустимо). Це обумовлено тим, що в процесі навчання діти потребують допомоги дорослих при вирішенні проблем, які виникають. Але зробити це окремо в школі або в сім'ї неможливо. Тільки конструктивна взаємодія призведе до успішного навчання та

розвитку дітей. Далі здійснюється розробка індивідуальної програми розвитку для кожної дитини, яка повинна реалізовуватися у школі та сім'ї паралельно.

На першому етапі навчання базовою є діагностика шкільної готовності. При аналізі роботи з дітьми для прикладу змістового наповнення в межах аналітичного блоку ми зупинимося детально саме на описі сутності вивчення готовності дитини до школи.

Тривалий час вважалося, що критерієм готовності дитини до навчання є рівень її розумового розвитку. Л. Виготський одним з перших сформулював думку про те, що готовність до шкільного навчання полягає не стільки у кількісному запасі уявлень, скільки в рівні розвитку пізнавальних процесів. На думку Л. Виготського, бути готовим до шкільного навчання – значить насамперед узагальнювати і диференціювати у відповідних категоріях предмети і явища навколишнього світу [1]. Концепції готовності до шкільного навчання як комплексу якостей, що утворюють уміння вчитися, дотримувалися О.Запорожець, О.Леонтьєв, В.Мухіна, О. Люблінська. Вони включають в поняття готовності до навчання розуміння дитиною сенсу навчальних завдань, їх відмінність від практичних, усвідомлення способів виконання дії, навички самоконтролю і самооцінки, розвиток вольових якостей, уміння спостерігати, домагатися вирішення поставлених завдань. Ми в своїй роботі дотримувалися саме цієї концепції розуміння шкільної готовності.

Практичний досвід експериментальної роботи і зроблені на його основі висновки, дозволяють нам з упевненістю стверджувати, що на першому етапі навчання в школі кожна дитина потребує індивідуальної програми розвитку, розробленої спільно психологом, педагогом і батьками. Для складання такої програми необхідно обстеження усіх аспектів готовності дітей до школи: медико-біологічного, інтелектуального, емоційно-вольового, особистісного та соціально-психологічного.

Медико-біологічний аспект шкільної готовності визначається в процесі медичного огляду (надалі вони проходять два рази на рік), який здійснюється педіатром, невропатологом та іншими фахівцями. Насамперед дається оцінка

фізичного розвитку кожної дитини і обов'язково фіксуються відхилення (надлишок або дефіцит ваги і росту, порушення постави, зору, слуху, множинний карієс та ін.). Динаміка показників фізичного розвитку є важливою характеристикою. Затримка фізичного розвитку може бути причиною астенізації дитини при навчальних навантаженнях, що в результаті призведе до зниження успішності, порушення поведінки [3]. Особливо пильної уваги потребують діти з хронічними захворюваннями, які часто хворіють, астенізовані. Будучи ослабленими, вони часто погано справляються з обсягом завдань, зазнають труднощів при необхідності вольових зусиль. Таким дітям потрібен індивідуальний підхід, спеціальна організація навчальних занять. Інакше неминуче відставання в навчанні, зниження мотивації, порушення поведінки і соціальної адаптації [5]. Інформація про стан здоров'я дітей повинна бути проаналізована ще й тому, що соматичні захворювання впливають на нервову систему і пізнавальні процеси, призводять до зміни емоційно-вольових і особистісних якостей дитини. Нервово-психічні порушення у дітей (мінімальна мозкова дисфункція, невропатія, неврози, психічні захворювання) можуть викликати порушення зорово-моторної координації, фонематичного слуху, пам'яті та ін. Всі ці факти необхідно враховувати при організації навчально-виховного процесу в школі та сім'ї.

У процесі оцінки інтелектуальної готовності визначається рівень розвитку пізнавальних процесів, їх орієнтованість на зону найближчого розвитку, вміння виділяти навчальне завдання, перетворювати її в самостійну мету діяльності. Для цього можуть бути використані різні діагностичні методики, наприклад, інтелектуальна готовність може бути вивчена за допомогою методик Л. Венгер і В. Холмовської, шкали дослідження інтелекту дошкільнят і молодших школярів Д. Векслера, прогресивних матриць Дж. Равена (кольоровий варіант). У ході нашого експериментального дослідження використовувався діагностичний комплекс під редакцією І. Поперечної і І. Коробейнікова.

Емоційно-вольову готовність вважають сформованою, якщо дитина вміє ставити мету, приймати рішення, намічати план дії, докладати зусиль до його

реалізації, долати перешкоди [4]. Це свідчить про формування у неї довільності психічних процесів. За допомогою спостережень за поведінкою дитини за спеціальними програмами Й. Шванцара і Р. Геворкян [2], експериментатор може зробити певні висновки і своєчасно виявити ознаки психічної напруги, невротичні тенденції, порушення в структурі вольового акту. Серед діагностичних методів для вивчення емоційної сфери можна широко застосовувати прожективні тести (тест тривожності Амена), малюнкові тести (проби) «Я йду до школи», «Я і мої друзі», «Моя сім'я», « Я хотів би звинуватити» та інші. Показовим є тест Бака «Будинок, дерево, людина». Для дослідження вольової активності і проявів боротьби мотивів використовуються експериментальні методики Ш.Чхартішвілі і Н.Циркун «Альбом», «Будиночок», «Знайди предмети», «Викладання візерунка за зразком», «Ввічливість», «Відлуння».

Під особистісною та соціально-психологічною готовністю ми розуміємо сформованість нової соціальної позиції «учень»; формування групи моральних якостей (релятивістської моральної позиції); наявність навичок спілкування з однолітками і дорослими. Експериментальну інформацію в цій області можна опосередковано отримати за допомогою вже описаних вище методик. Крім того, для вивчення самооцінки, рівня домагань і спрямованості особистості використовуються діагностичні методики, розроблені С. Якобсон і В. Щур; Е. Панько і І. Поздняковою; діагностична методика Де Греф.

Після завершення діагностики шкільної готовності і складання індивідуальних програм розвитку психодіагностичне обстеження дітей проводиться з метою відстеження динаміки розвитку, виявлення проблем і труднощів, здійснення корекції. Набір застосовуваних методик може бути змінений, однак, дослідження завжди повинно носити комплексний характер і висвітлювати фізичний, інтелектуальний і особистісний розвиток дитини.

Діагностичне вивчення сім'ї являє собою наступний напрямок роботи. Необхідно отримати об'єктивну інформацію і всебічно проаналізувати її, щоб забезпечити оптимальні умови для включення сім'ї в навчально-виховний процес. Обстеження включає в себе: діагностику умов сімейного виховання, типу сім'ї,

особистісних особливостей батьків і характерних особливостей спілкування дітей і батьків. Зазвичай метою такої діагностики є здійснення корекційних впливів в інтересах дитини. В умовах нашої технології з урахуванням висунутих принципів, отримання цієї інформації необхідно, насамперед, для створення в школі найбільш комфортної ситуації не тільки для дітей, а й для батьків; дбайливого і шанобливого ставлення до внутрішнього укладу кожної сім'ї, її традицій та індивідуальних особливостей її членів. Аналітична робота з батьками починається також на етапі підготовки дітей до школи або на першому етапі навчання. Побудова адекватної експериментальної картини кожної сім'ї здійснюється за допомогою комплексно застосовуваних клініко-біографічного, психологічного методів і методу включеного спостереження.

Клініко-біографічний метод дозволяє відтворити біографію сім'ї, виявити психологічні взаємини в ній шляхом зіставлення оцінок одних і тих же ситуацій, зроблених різними членами сім'ї та психологом («родина очима дитини, ... очима батьків, ... очима психолога, вчителя»); визначити ставлення сім'ї до школи та навчання дитини. Основну інформацію про функціонування родини надає метод включеного спостереження, що представляє собою різновид природного експерименту (у розумінні А. Лазурського). Первинну інформацію можна отримати неекспериментальними методами (анкетування, опитування, бесіда, вкопіювання даних з документації та ін.), вдавшись до допомоги вчителів та адміністрації школи. Психологу необхідно підготувати анкети, опитувальники і провести консультацію для педагогів. На початку аналізу процесу виховання в сім'ї, потрібно зібрати інформацію про те, якими способами батьки виховують дитину (тип виховання). У разі, якщо цей тип сприяє виникненню порушень у розвитку особистості дитини, потрібно з'ясувати чому батьки виховують саме таким чином, які причини, що викликають даний тип виховання. Встановивши це, слід визначити місце цієї причини в сукупності сімейних відносин. Алгоритм проведення діагностики батьків наступний:

1. Обстеження батьків не експериментальними методами, отримання первинної інформації. Проводиться вчителями. Використовуються тести «Хороші

ви батьки», «Чи вмієте ви виховувати дітей», «Виховання дітей», анкети для вивчення батьківської аудиторії, виявлення стилю виховання в сім'ї, визначення інтересів батьків до проблеми виховання, характеру спілкування з дітьми та інші.

2. Отримані результати аналізуються психологом, складається програма поглибленої діагностики типу сім'ї, спілкування з дитиною, особистісних особливостей батьків. Проводиться психологом в малих групах або фронтально. Використовуються методики: опитувальник батьківського ставлення (А. Варга, В. Столина), методика вимірювання батьківських установок і реакцій PARY (Т. Архіреєвої), тест-опитувальник «Аналіз сімейних взаємин» (АСВ) (Є. Ейдемільера, В. Юстіцкого), проєктивний тест «сімейної соціограми» і метод «сімейної генограми» (Р. Рарр, М. Ніколс) та інші.

3. Індивідуальні особливості батьків вивчаються за стандартною програмою. За предметом діагностики використовувані методики поділяються на такі типи: 1) психофізіологічні властивості індивідуальності членів сім'ї (тест-опитувальник Я. Стреляу, опитувальник ЕРІ Г. Айзенка, опитувальник 16PF Р. Кеттелла); 2) характерологічні властивості (ПДС, ММРІ); 3) характеристики когнітивної сфери: когнітивний стиль, засоби психологічного захисту, такі інтегральні характеристики структури свідомості, як когнітивна складність; 4) характеристики ціннісно-мотиваційної сфери (методика ціннісних орієнтацій Рокича-Ядова, стандартизована техніка діагностики тематичної апперцепції ТЮФ, методика виявлення «сімейних цінностей»). Психолог повинен зберігати конфіденційність інформації, оголошуючи лише зроблені на її підставі висновки.

4. Зібрана психологом комплексна інформація обговорюється на педагогічних консиліумах, складається індивідуальна програма взаємодії з сім'єю, при необхідності можуть бути внесені корективи в програму розвитку дитини, планується корекційна робота з батьками.

5. Результати фіксуються в індивідуальних щоденниках спостереження і протягом року відслідковується хід реалізації програми.

Блок аналітичної роботи з педагогами в умовах запропонованої технології має певну специфіку, оскільки діагностична діяльність спрямована на визначення

відповідності особистості педагога певній моделі педагогічної діяльності і її психологічної сумісності з учнями та їх батьками. Модель педагогічної діяльності, необхідна для успішної реалізації психолого-педагогічної взаємодії сім'ї та школи, включає в себе: особистісні та професійні якості педагога, проблеми, які він вирішує, функції, які виконує, знання, які він використовує, необхідні вміння та навички. Її основу складає особистісно-орієнтована модель взаємодії дорослого з дитиною, описана в публікаціях В.Нодельман [3]. У даному випадку мається на увазі спілкування педагога з дітьми та батьками, мета якого полягає в забезпеченні почуття захищеності і довіри до навколишнього світу у дитини, відчуття значущості та авторитетності у батьків. Характерними способами спілкування є розуміння, визнання і прийняття особистості дитини та її сім'ї, засноване на здатності до децентрації (вміння стати на позицію іншого, враховувати його точку зору, не ігнорувати її почуття і емоції). Переважаючою тактикою спілкування виступає співробітництво, конструктивна взаємодія з позиції «разом» а не «поруч» і не «над». Особистісна позиція педагога повинна виходити з інтересів дитини і перспектив її подальшого розвитку; поваги до її сім'ї і визнання авторитету батьків. Реалізація цієї моделі на практиці вимагає кваліфікованої психологічної допомоги, яка повинна здійснюватися на основі результатів комплексної діагностики педагогів. Діагностика включає в себе: 1) дослідження особливостей професійної діяльності; 2) вивчення характеристик особистості вчителя.

Зазначений комплексний лонгітюдний підхід до психодіагностичного дослідження взаємодії сім'ї та школи забезпечить можливість своєчасного виявлення проблемних зон у взаємодії, адекватність корекційних заходів та виявлення динаміки особистісного розвитку дитини.

Висновки

1. Взаємодія сім'ї і школи має ґрунтуватися на єдності цілей, спільності поглядів і мати комплексний характер. Запропонована в статті психолого-педагогічна технологія ефективної взаємодії сім'ї та школи включає такі напрямки психолого-педагогічної діяльності: робота з дітьми, робота з батьками і

робота із педагогами. Основними структурними блоками психолого-педагогічної технології є: інформативний, аналітичний, інструментальний та результативний . У кожному окремому напрямі роботи реалізуються свої специфічні функції.

2. Для забезпечення доцільної та оптимальної корекційної роботи з дітьми, батьками та педагогами важливим є розуміння актуального рівня розвитку компонентів, що забезпечують ефективну взаємодію сім'ї та школи і як результат особистісне зростання дитини. Це можливо реалізувати через психодіагностичну роботу психолога з усіма учасниками педагогічного процесу, що зосереджена в межах аналітичного блоку технології.

3. Психодіагностичне обстеження дітей здійснюється на початку і наприкінці навчального року задля аналізу динаміки розвитку дитини. Результати діагностики обов'язково обговорюються з педагогами і батьками в процесі індивідуального консультування. Далі здійснюється розробка індивідуальної програми розвитку для кожної дитини, яка повинна реалізовуватися у школі та сім'ї паралельно. Для складання такої програми необхідно обстеження усіх аспектів особистісного розвитку дитини. При цьому першочергового значення набуває діагностика готовності дитини до школи.

4. Діагностичне обстеження сім'ї включає в себе: діагностику умов сімейного виховання, типу сім'ї, особистісних особливостей батьків і характерних особливостей спілкування дітей і батьків. Аналітична робота з батьками починається на етапі підготовки дітей до школи або на першому етапі навчання. Побудова адекватної експериментальної картини кожної сім'ї здійснюється за допомогою комплексно застосовуваних клініко-біографічного, психологічного методів і методу включеного спостереження.

5. Діагностична робота з педагогами в умовах запропонованої технології має певну специфіку, оскільки вона спрямована на визначення відповідності особистості педагога певній моделі педагогічної діяльності і її психологічної сумісності з учнями та їх батьками. Діагностика включає в себе: дослідження особливостей професійної діяльності; вивчення характеристик особистості вчителя.

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций. / Л.С. Выготский. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1960. – 500 с.
2. Дети в семейной психотерапии: практическая работа и профессиональное обучение / под ред. Джоан Дж. Зильбах. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2004. – 208 с.
3. Дзятковская Е.Н. Комплексная диагностика индивидуальных стилей регуляции / Здоровье и образование. – Иркутск: изд-во Иркутского государственного пед.ун-та,1998. – 60 с.
4. Келли Г. Межличностные отношения. Теория взаимозависимости / Г. Келли, Дж. Тибо // Современная зарубежная социальная психология. – М. : Издательство Московского университета, 1984. – С. 61–81.
5. Концептуальные подходы к созданию системы обеспечения экологической безопасности и здоровья ребенка в процессе дошкольного и школьного образования / М.Б. Дьякова, В.И. Нодельман, В.Р. Миляева и др. – Иркутск, 1999. – 18 с.

References transliterated

1. Vygotskij L. S. Razvitie vysshih psihicheskikh funkcij. / L.S. Vygotskij. – М.: Izd-vo APN RSFSR, 1960. – 500 s.
2. Deti v semejnoj psihoterapii: prakticheskaja rabota i professional'noe obuchenie / pod red. Dzhoan Dzh. Zil'bah. – М.: Izd-vo Instituta psihoterapii, 2004. – 208 s.
3. Dzjatkovskaja E.N. Kompleksnaja diagnostika individual'nyh stilej reguljacji / Zdorov'e i obrazovanie. – Irkutsk: izd-vo Irkutskogo goudarstvennogo ped.un-ta,1998. – 60 s.
4. Kelli G. Mezhlichnostnye otnoshenija. Teorija vzaimozavisimosti / G. Kelli, Dzh. Tibo // Sovremennaja zarubezhnaja social'naja psihologija. – М. : Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 1984. – S. 61–81.
5. Konceptual'nye podhody k sozdaniju sistemy obespechenija

jekologicheskoj bezopasnosti i zdorov'ja rebenka v processe doskol'nogo i shkol'nogo obrazovanja / M.B. D'jakova, V.I. Nodel'man, V.R. Miljaeva i dr. – Irkutsk, 1999. – 18 s.